

ביאורים

המוני יצורים ברא הקב"ה בעולמו, וכל אחד מהם מתבונן על העולם ורואה אותו באופן שונה מזולתו. אם ניקח לדוגמה שדה תירס גדול הנמצא במקום בולט לעין וכולם רואים אותו, למרות שכולם רואים אותו דבר, כל אחד מסתכל עליו מנקודת מבט שונה: בעלי החיים בודקים אם הירוק שבו טעים להם, הילדים מתלהבים מהקלחים המתחבאים בין העלים, והמבוגרים הננים מהגובה, מהיופי, ומהצורה המיוחדת. כך גם במבט על העולם. ניתן להביט על העולם ולראות שהוא 'מתגלגל' מעצמו - השמש זורחת בבוקר ושוקעת בערב, אנשים נולדים ומתים...

אולם מי שיעמיק יותר, יראה את העולם באופן שונה לחלוטין. הוא יתייחס אליו כאל בניין ערוך ומסודר שמישהו בנה ותכנן. מי שמסתכל כך על העולם, מבין שיש לעולם מגמה, ישנו מקום שאליו הוא אמור להגיע, וממילא אין דבר בעולם שאין לו תפקיד או מגמה שאותם הוא אמור לקדם ולהוביל.

נקודה זו, מביאה אותנו לעניין חשוב נוסף. אחרי שראינו שלכל דבר יש תפקיד, חשוב להבחין בפער שישנו בחלוקת התפקידים בין היצורים הקיימים בעולם. ריבוננו של עולם בנה עולם שלם המתוכנן היטב, ולכל נברא הועיד תפקיד מסוים שמתאים לו במיוחד ושדרכו הוא יקדם את העולם אל עבר המטרה שאותה הוא הציב לו. לדוגמה, תפקידה של השמש - להאיר ולחמם, מתאים לה ולצורה שבה היא נבראה, ותפקידם של בעלי החיים מתאים למבנה גופם וכישורם. יש כאלה שתפקידם חשוב ומרכזי ביותר, ויש אחרים שהתפקיד שלהם עומד במקום פחות מרכזי. המשותף לכולם הוא שיש להם תפקיד, ויש להם קשר ושייכות לפעולה שאותה הם עושים.

הדברים הללו מעוררים אותנו לדיון החשוב והמהותי - מהו תפקידו המיוחד של עיקרה של הבריאה - האדם? מהו התפקיד שמתאים לנפשו - הנפש השכלית הרוחנית, השונה מנפשות כל שאר בעלי החיים? שהרי לא יתכן שתפקידו של בעל נפש שכזו, יהיה רדוד ומצומצם לניהול ענייני העולם הזה הגשמיים בלבד. בדברים אלו ידון המהר"ל בהמשך הפרק.

הרחבות

• לכל נברא תכלית

פְּלֶם הֵם פּוֹעֲלִים בְּעוֹלָם. כיוון שכל דבר שנברא - נברא על ידי הקב"ה, נראה שקיימת סיבה מדוע הוא נברא, שהרי בעל שכל אינו פועל ללא מטרה. וכפי שכותב המהר"ל במקום אחר: "הוא יתברך היה פועל אל עולם הזה, אך פעולתו את העולם היה לתכלית מכוון, כי הפועל אשר יפעל ללא תכלית מכוון אין ראוי שיקרא פועל כיוון שהוא פועל ללא תכלית" [באר הגולה באר החמישי]. את היסוד הזה אנו מוצאים כבר בגמרא: "כל מה שברא הקדוש ברוך הוא - לכבודו בראו, שנאמר: "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו" [ישעיה מג, ז] "יומא לח, א]. לכן מתחייב לכל נברא יש תפקיד ותכלית.

• ייחודיות תפקיד האדם

לכל נברא בעולם יש תפקיד, אולם רק לאדם יש 'תיקון': תפקידו לתקן תיקונים רוחניים בעולם ועל ידי כך לזכות לדבוק בקב"ה. תפקידם של שאר הנבראים אינו לתקן, אלא להיות עזר לאדם בתיקון העולם. וכפי שכתב הרמח"ל: "ואולם הבריה אשר התעדתה לעניין הגדול הזה, היינו לדבקות בו יתברך שמו כמו שזכרנו, היא תיקרא העיקרית שבכל הבריה... הבריה העיקרית באמת היא המין האנושי, וכל שאר הנבראים, בין השפלים בין הגבוהים ממנו, אינם אלא בעבורו..." [דרך ה' א, ב]. עוד על ייחודיותו של האדם בבריאה כתב רבי חיים מוולאז'ין: "ברא הוא יתברך שמו את האדם והשליטו על רְבִי רְבִין (רבות) כוחות ועולמות אין מספר ומסרם בידו... כי במעשיו ודיבוריו ומחשבותיו הטובים הוא מקיים ונותן כוח בכמה כוחות ועולמות עליונים הקדושים, ומוסיף בהם קדושה ואור..." [נפש החיים א, ג].

שאלות לדיון

האדם תמיד שואף להתקדם ולא מסתפק במה שיש לו. מה אנו לומדים מכך? מה הכוונה שמעלת האדם על פני בעלי החיים היא 'נְפִשׁוֹ הַשְּׂכֵלִית הָאֱלֹהִית'? במה זה מתבטא?

פרק א

נושא הפרק: תפקיד האדם

לכל נברא בעולם יש תפקיד. חשיבות התפקיד לפי מעלתו

הַנְּבִרָאִים, אֲשֶׁר בָּרָא ה' יִתְבָּרַךְ בְּעוֹלָמוֹ, כָּלֶם הֵם פּוֹעֲלִים בְּעוֹלָם אֲשֶׁר נִבְרָאוּ בוֹ, וְכֹל אֶחָד לְפִי מַעְלָתוֹ וְחִשְׁבֹתוֹ גְּדֹל פְּעֻלָּתוֹ*. הִנֵּה הַשָּׁמַיִם וְכֹל צְבָא הַשָּׁמַיִם כָּלֶם פּוֹעֲלִים. מְסֻבָּבִים הָרְקִיעַ, וּפּוֹעֲלִים בְּתַחְתּוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁבְּרָאֵם הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ וְסִדָּר אוֹתָם. וְכֵן הַתַּחְתּוֹנִים כָּלֶם פּוֹעֲלִים. הָאֶרֶץ הִיא שְׂפּוֹעֶלֶת וּמוֹצִיָּאָה צְמָחָהּ, וְכֹל אֲשֶׁר הוּא יוֹצֵא מִן הָאֶרֶץ הִיא פּוֹעֶלֶת. וְכֵן הַמַּיִם פּוֹעֲלִים, מְרוּיִם וּמוֹצִיָּחִים הָאֲדָמָה. וְהַרוּחַ גַּם כֵּן מְגַדֵּל הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁהוּא יְדוּעַ. וְכֵן הָאֵשׁ, כְּמוֹ הַחֲמָה, מְחַמֵּם וּמְגַדֵּל הַכֹּל. וְכֵן כָּל בְּעָלֵי חַיִּים וְכֹל הַמַּיִנִּים שֶׁבְּעוֹלָם, לֹא לָתֵהוּ בְּרָאֵם², רַק³ נִצְמָר עֲלֵיהֶם (בראשית א, כח): פָּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת הָאָרֶץ. עַד שֶׁאֵין אֶחָד בְּטָל⁴, וְהַכֹּל פּוֹעֲלִים בְּעוֹלָם אֲשֶׁר נִבְרָאוּ בוֹ.

וְכֹל פְּעֻלָּה הִיא מְתִיחֶסֶת אֶל הַפּוֹעֵל. כִּי הַחֲמִימוֹת אֲשֶׁר הוּא פּוֹעֵל הָאֵשׁ, מְתִיחֶסֶת אֵלָיו. וְכֵן הַקְּרִירוֹת, מְתִיחֶסֶת אֶל הַמַּיִם אֲשֶׁר פּוֹעֲלִים הַקְּרִירוֹת. וְכֵן בְּכָל הַדְּבָרִים, מְתִיחֶסֶת הַפְּעֻלָּה אֶל הַפּוֹעֵל.

וּמַעֲתָהּ, הָאֲדָם אֲשֶׁר הוּא נְבִדֵּל מִכָּל שְׂאָר בְּעָלֵי חַיִּים מִצַּד הַנְּפִשׁוֹ, שֶׁאֵין נְפִשׁוֹ נְפֶשׁ בְּהִמּוּת, רַק נְפִשׁוֹ נְפֶשׁ שְׂכֵלִית⁵, לֹא כְּמוֹ שְׂאָר בְּעָלֵי חַיִּים הַטְּבַעִיִּים, שֶׁאֵין נְפִשָּׁם רַק טְבַעִית, מְחַיֵּב שִׁיחָהּ לוֹ פְּעֻלוֹת מְתִיחֶסֶת אֶל נְפִשׁוֹ הַשְּׂכֵלִית הָאֱלֹהִית, וְיֵהוּ לוֹ פְּעֻלוֹת שְׂכֵלִית אֱלֹהִית, שֶׁכֶּבֶד אֲמִרְנוּ, כִּי כָּל פְּעֻלָּה צְרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה מְתִיחֶסֶת אֶל הַפּוֹעֵל.

יש התאמה בין הפועל לפעולתו

פעולות האדם צריכות להיות מתאימות לנפשו האלוהית

כל אחד מהנבראים שברא הקב"ה בעולם נברא כדי למלא תפקיד מסוים. חשיבות התפקיד נקבעת לפי חשיבות הנברא. גרמי השמים¹ [כיוונתו למזלות בשמים המשפיעים על המתרחש בארץ] ממלאים תפקיד כאשר הם מסבבים את הרקיע ופועלים על העולם התחתון, על פי מה שסדר אותם הקב"ה. כך גם המצויים בעולם התחתון פועלים בהתאם לתפקידם. האדמה מצמיחה, וכל מה שיוצא מהאדמה זו פעולתה. המים ממלאים את תפקידם, מרוויים את האדמה וגורמים לצמיחה. גם הרוח מגדלת הכל כמו שידוע. גם החום ממלא תפקיד, כמו השמש שמחממת ומסייעת לגידול. בעלי החיים במגוון המינים המצויים בעולם² לא לחנם נבראו, אלא למלא את הארץ כדי שתהיה מיושבת. נמצא שאין בריאה אחת שברא הקב"ה בעולם⁴ שאין לה תפקיד, וכל הברואים ממלאים את תפקידם בעולם.

לכל נברא תפקיד המותאם לתכונתו. החימום מתאים למהות האש וכן הקירור מתאים למהות המים, נמצא שלכל נברא תפקיד המותאם למהותו.

לאור זאת, שלכל נברא תפקיד המותאם למהותו, וכל נברא ממלא את תפקידו, הרי מחוייב שיהיה לאדם תפקיד המותאם לנפשו⁵ הרוחנית אלוהית. כי האדם שונה במהותו מכל שאר בעלי החיים, שאין נפשו נפש בהמית אלא נפשו רוחנית אלוהית, ואילו שאר בעלי החיים הטבעיים נפשם נפש גשמית. התפקיד צריך להיות תפקיד רוחני אלוהי, שהרי אמרנו שכל תפקיד מותאם למהות הנברא.